

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön előfizetni helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az értesítőben mindenféle hirdetés félével pontosan és jótájon közöltetik.

■ Az év hanyatlásra közelgésével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza olvasó Közönségét, hogy ezentulis nm. Széchenyi István gr. urnak együttmunkálása mint az idén Fáy And. Fabricsy, Gáthy, Rosty's más társaké's biztos levelezőké mellett, új's könnyebb olvasatú betűkkel megjelenendő, 's érdekegyesítő testvér-lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p.fr., borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10, félre 5 p.fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járható példányok iránt egyedül a bécsi cs. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségél Pesten uri-utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén, bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom-és gyorskocsi útján.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország. (Kinevezések's előléptetések; halálozás; az alkotandó erdélyi urbér elősajgása III. Szerémség állapota 1845ben; tolnamegyei közgyűlés; Bor-sodmege jelen állapota; gyáralapító társaság; gazdasági főkégyesület; budapesti napló.)

Ausztria. (Orosz ezár utazása.)
Amerika. (Brit követ közbenjárása; hadi mozgalmak.)
Spanyolország. (Pártok állása; különös tilalompan-rancs.)

Franciaország. (Eskütszéki eljárás hijányai.)
Anglia. (Peel nyilatkozata; Victoria Párisba készülő jövő nyáron; Guizot's az Oregonvidéki angolamerikai kérdés; régi-ségek iránti részvét. Peel társaival elégett 's Russell bizott meg új miniszterseg alkotásra.)
Értesítő

Magyar- és Erdélyország.

Öcs. s. ap. kir. Föls. Kovács József olvasó-kanonok a győri székeskáptalan nagyprépostjává; Kargacsin Agricola perussiesi plebanost a modusi székeskáptalan prépostjává; Cimio tti Antal kanonokot és plebanost a fumei káptalan prépostjává, a szombathelyi székeskáptalanban megürült (tisztelheteli kanonokságokra Szaniszló József püspöki papnövédekhez igazgatót, és Szenczezy Ferenc papnövédekhez tanító kinevezni, végre a kőrmöczbányai ezüstkoh-irászi állomásra Martiny Lajos ottani gyakornokot méltóztatott legkegy. érdemesíteni.

A' nm. magy. kir. udv. Kinostár Horváth Ferenc csatádi kamaradalmi ellenört saját kérelmére hasonló tiszt-minőségben Lugosra helyezte által, helyébe csatádi ellenört Gurányi János lippai ideglenes kamrai kasznárt léptette; továbbá Kremszner Ferdinand bogdányi erdőszelelést saját kérelmére hasonló tisztminőségben Visegrádra helyezvén által, bogdányi erdőszelelést Matkovszky Gáspár perbáti alerdőszelelést alkalmazta.

Halálozás. Általános a' bánat, mely ns Arad vármegye lakosait meglepte, midőn Boros-jeneői Aczél József, es. kir. aranykulcsos, sz. Ladomér orosz rendi vitéz's több ns megye (birája, ki élte virágát a' harez mezején, későbbi éveit pedig politikai pályán, hol soha párt emberre nem volt 's azért az ellenvéleménynek által is tiszteltet, hazája javának előmozdítására, nemzetsége boldogítására, a' mezei gazdaság virágoztatására's az általános népszékes emelésére fáradhatlan munkássággal szentelte, négy hónapig tartott súlyos betegség után, az életnek végső szentségei fölvétele mellett, több igaz baráti és szerető rokon karjai közt, ez életből örökkévalóságba, f. évi nov. 24-én, életének 55dik évében általköltözött. Kesergők elhunytát rokon, kiknek boldogítójok, baráti, kikhez hív, tisztjei és jobbágyai—kiknek valódi anyjok volt. Hamvait a' legkellemetlenebb esőzés daczára is Aradmege uri rendének nagy része's Boros-Jenő mezőváros két ezer lakosí könyes szemekkel gyalog kísérték a' nemzetségi sírboltig. Nyugodjanak békével!

Az alkotandó erdélyi urbér elősajgása. III. (vége.)

Nem, a' magyar nem tartandja többé annyira megszorítva jámbor földmivelő népét, mely ha fel-felhomorodott is olykor, mit az érzékellen fa is teszen, nem bírván tovább most jéghideget majd forró melegget, békével türe nyolcz századig, 's tūri ma is sorsát megadandja neki, mit már Isten megadott, mit maradvékról maradéokra embertől el sem vehetni jogosan: személyi jogát, vagy minek nevezem: szabadságát, t. i. azt tehetni személyével — mások tettleg megbántása nélkül — a' mi tetszik.

A' jobb fejek honankban rég általlátták, rég is hirdetik, miképen engedni kellene — mig van idő — hogy legyen tulajdona a' szántóvetőnek is. Nem az kívántatik erre, hogy a' vagonos megoszsa földbirtokát az abban szükkölködővel; nem az, hogy a' nemes tulajdon földéből egy darabot bizonyos, meghatározott föltételek alatt engedjen át vagyontalanoknak. Ezek arra jogosan nem vágyhatnak; követelniek nem szabad a' másét, — de igen a' magokét, mi nem valamely anyagi, hanem szellemi vagyon: személyes szabadságuk; — mit midőn megkivánnak: épen ugy nem rövidítik semmiben a' nemeseiket, mint dongók vagy verebek szabad röpülése a' sasét nem lassítja. És a' jobb fejek sem tartják az urbért egyedül üdvezítőnek. Széchenyi gr. hallgat róla; Kossuth munkát, szorgalmat és

közvagyonosságot gátlónak vallja (Felelete 91d. lapján) 's megszüntetni kívánja. (155 lap.) Erdélyben is sok jeles elme nyilatkozott ellene 's visszaborzad tőle a' nagyobb rész — ha nem is mind a' nép érdekében. Mire számíthat oly törvény, mely nem igazságra, hanem könyörületre kényszeríti az egyik félt, 's annak adására, mit a' más fél nem kért, nem kívánt, jogosan nem is kívánhat; 's elmelőzi ennek azt megadni, mi nélkül soha sem kellett volna lennie's mit mindenek felett vár? Felel erre is Kossuth (83 lap.) „Csak azon javítás tartós, mely igazságon épült, valódi szükségén segített 's a' nemzet életéből önként fejlett ki; mely azt kívánja, hogy a' törvény mindenek előtt jogszerű legyen, mert hiu bölcsesség, melyet a' jog tekintete nem vezet.“ Magyarországtörvényhozása is tán csak első lépésül tevé az urbért, alapjául a' majd elkövetkezendő tökéletesebb javításoknak 's mintegy megszokandó mértékű a' földesur és szántóvető közt amannak földje hasznobére iránt később szabadon kötendő egyezéseknek.*) — De minden tisztelet mellett, mellyel azon törvényhozásnak jó szándékaért, bölcs tapintatiért tartozom's iránta valóban viseltetem, ohajtanám, hogy Erdély e' tárgyról hozandó törvényeiben más elvből induljon ki, ne próbálgasson mellékes utat, mely a' földbirtokosak tulajdonába vág, hanem szilárd elhatározással legelső lépését is jogszerű pontból tegye; „mert a' legnagyobb igazságbul minden részre a' legnagyobb haszon is foly.“ (Hitel 252d. lapon.)

Ki kell tehát mondani, hogy a' föld tulajdona birtokosának, ő hasznévételének árusa vagy bérbeadója; de senkit nem kényszeríthet sem nagy sem olcsó áron kibérlésre; kinek szüksége van reá: alkudjék fölőtte. Mig az adónak vevőre, 's ennek el-vagy kiadóra szüksége van: — vanpedig, 's nem tudnám miért többegyeknek mint a' másoknak — csak igazságos lehet közöttük az alku. — A' birtokos néptelen pusztáját, hol azelőtt valaha falu állott, jó áron, mint csak teheti, legelőnek adja ki most is; a' paraszt, ha elvégre ura megengedte költözését, ott hagyja urbéri telkét jelenben is, és városra vagy bányász helyre (majd talán gyárok mellé) telepszik; 's két keze munkáját pénzfizetésért használtatja mással. De faluk állnak több helyen 's közterhek alatt van határaik nagy része, miket a' birtokos maga 's cselédei sem képesek viselni; e' mellett nagy láb termőföldek — széles rétek — és kiterjedt szőlőhegyekre van kilátás a' kastély ablakiból, mellyek mívelő népre sovárognak, mint szomju föld esőcsep után. 'S van sok vagyontalan ember, csak mezei munkát értő, ki a' családjá élelmét megtermő, vagy — egyedenként különböző vágy szerint — fölöleget is adó földek bérében, több kevesebb napra munkáját örömet átadjánlja. — A' két kölcsönös szükség kipótolja egymást. Mindenik fél ovakodni fog megsérteni az egyezés föltételeit, ha tudja — 's ezt tudhatni kell — hogy az igazság-kiszolgáltatás rögön és bizonyosan elkövetkezik.

Nagy és legfőbb aggodalma soknak, elhiszem, mind ezek ellen abban áll, hogy a' paraszt sorsa ez által még ingatabbá tétetnék; hogy majd a' föld népe, annak birtokosa feleségázott követelése miatt, irlandi nyomorságra jutna, nem kapna munkát 's vándorlóvá lenne a' földön, és kihágásokra 's bűnre veteműne. De ez — mint fenebb említém — a' népszám tulszaporodásáig gyakorlatilag nem történhetik meg. Mig a' földbirtokos hasznát tudja venni a' dolgozó kezeknek 's jövedelme, ugy szólván, azok számával nő vagy apad; mig akkorak hanyagul mivelt határai némely helységeknek, mellyeken több falu elférne — mint valóban, vannak is akkora térek Erdély né-

*) Hiedelmünk szerint is az urbér egy fok, egy lépésű's előkészület ezekre, mellyen aligha erdélyi véreinknek is által nem kell haladniok. Szerk.

hány tájain is — mig ugarok állhatnak fen, 's az istállózásra felkaczag a' paraszt; addig mindenkor találand elég helyet letelepülésre, tért munkásságának fáradsága gyümölcsében ösztönt szorgalmának. Mesze attól Erdély, hogy a' munkások dolog nem léte miatt felzendüljenek, most, midőn épen azért morognak, hogy dolgozni kénytelenek — másnak; mert némely jámbor fejűek 's tudós szívűek abba makacsították belé, hogy telkeik tulajdonuk 's robotjaikat erőszakolva teszik. Aztán hadd vándoroljon is a' tūnya, vagy tartsa őt a' lágy szívű aluvásaért, a' restet, kinek viskója körül sem láthatni egyebet gyomnál, nem egy veteményszálat sem; midőn van uradalmak birtokosa, ki nem szenved meg jószágán akkora helyet, mellyen egy fészekburgonya elfér, hogy rajta legalább ez ne teremjen. A' kicsapongásokat pedig fékezni fogja törvény sulya 's munkás polgárok rendszerete.

Van még egy más néposztály, épen ugy birtok-és vagyontalan mint a' földmivelők, kik közül veteitk vagy önként áll elő nagy részben; nem oly számos ugyan mint amazok, de igen sok közülök házas, gyermekes ember, és mezei gazdaságot űz, ez: a' cselédség. Tudva van, mennyiszakács, udvari legény, kocsis, lovasz 's tb. tartja magát 's családját szolgálaltja béréből, melly igen gyakran: feleségének ház, buza- török buzavetés, kenderföld, 's néhol kimutatott darabföldök, mellyeket maga miveltet. Ezeknek sincs egyebök, mint két kezük munkája. Azt elkötelezik egy esztendőre vagy több időre most egynek majd másnak; olykor szolgálát nélkül is vannak. A' szükség megint dologra kényszeríti őket, — 's köztük és a' gazdak közt szabad egyezés létezik; és mivel urnak cselédre, ennek gazdára szükségök van: még nem tudok példát reá, hogy törvényhozásnak kellett volna gondoskodni a' cselédek állapotjáról, 's hogy meg kellett volna határozni, mennyi bért fizessen a' gazda szolgálójának 's mennyiért tartozzék ez szakács amaz kocsis lenni? Körülmények, jó vagy rossz tartás, könnyebb vagy terhes szolgálat, a' cseléd ügyes-vagy ügyetlensége, bőség vagy szűk termés limitálgatják csak a' bért, 's az sem többé már — hála az égnek! — mire számtalan várni szokott: egy jóforma katonafogdozás. — Ha a' status ön akarátjára hagyja a' cselédek ezreit: arra kell és szabad hagyania, a' földmivelők százezeit is; gondoskodni fognak ezek épen ugy magokról, mikép amazok, mihelyt észreveszik, hogy azt tenni: nekik magoknak joga, 's ha koplalni nem akarunk: magok iránti kötelességök; mihelyt látandják, hogy a' munkakeresőnek nyitva áll az ország minden szege zuga.

De — ellenveti valamely hivatalviselő — így ki-hujúék a' földmives közterhek 's a' megyei közmunkák alól, zavarba jőne az adóvetés és szedés, 's ennek hivatalos tárgyalása. Mire — minthogy a' közállomány terhei hordozásáról nézetim kimondását máskorra hagyom*) — itt röviden csak annyit felelek: kit a' hol adóvetés 's más teher ér, ott fizesse 's hordozza ezt; — egyébaránt az illető hivatali szakoknál nem hiányzik az ész, módok kitalálására, mellyekkel a' költözöt utólrjék.

Ha még is a' földbirtokosak osztálya azon lelki magasságra emelkednek's engedélyt adna p. o. a' vagyontalan népnek sorsát az igazság-szabta uton kívül is javítani; 's ha ezt, tán némi visszafoglalástól iszonyodtában halogatni fél: ugy tegye meg a' haramadikat is: adjon neki jogot ingatlan tulajdon-szerzhetésre.

Ellenvetik sokan: a' parasztot mostani tehetetlen állapotjában tulajdon föld-szerzésre jogosítani annyit tenne, mint szárnyatépett madárnak az elröpülést megengedni; 's tehát előbb urbér által módot kell

*) Szivesen elvárja a' szerk.

adni neki tehetőség létele. Ugyde e' szerint más minden vagyontalan országok számára is el kellene venni a' vagyonosakéiból, t. i. elszegényült lókupeczek 's fuvarosok szárnya növesztésére legalább egy pár lovat, marhakereskedők felségítésére néhány darab ökröt, tehenet és borjut 'stb. A' városokon más házaiknál lakó számtalan mesterember 's más saját laknélküliekre nézve kényszeríteni kellene a' háztulajdonosakat, hogy ezeknek lakást bizonyos meghatározott és olly kevés bérért adjanak, minélfogva ezek, még tán ha korhelyek 's henyek is — tollasodni 's majd aztán magoknak házat venni képesek legyenek. — Nemcsak, de ha a' mostani urbéri tartozások mellett sem nőne az urbéreszek szárnya eléggé: azokat még alább szállítani 's végre teljesen is eltörölni fogja a' törvényhozás? Persze hogy igen; tennie fog kelleni azokat is, ha célja: a' birtoktalant tulajdon földszerezhetési képességre emelni, 's azt előbbalkotott urbérével nem érte el. 'S ha teljesen eltörölni a' jobbhagyartozásokat, a' parasztnak tulajdona lesz urbéri telke, és ő azt eladni — 's árát meginni — kívánja: leendő énni joga volt földesurának 's annak örökösének mint másnak, hogy azt kész pénzen megvehesse? És ha megvette: remélhet é megint egy törvényhozást, melly őt kényszerítse, hogy a' pénzen visszacszerzett telkeket előbb több majd kevesebb urbéri tartozás fejében, elvégre pedig ingyen adja oda ismét a' vagyontalanoknak? Mindezeknek nem lehet másképen történeteni a' földbirtokos és birtoktalant népközi viszonyra nézve divatos eszmék szerint. És lesz aztán hazánkban igazság 's tulajdon szentsége! — De visszatérök a' tulajdon földszerezhetési engedélyre.

Merész egy hit, nem de figyelmes olvasóm, engedélynek tartani korunkban 's nálunk Erdélyben az ingatlan javaknak nemtelen által is birhatását? Hiába! én azt hiszem és vallom, hogy engedély, mit ha nem is épen kegyelemképen, de csak felebaráti szeretetből folyólag, 's koránsem úgy, mint személyes szabadságát, egyezési és költözési tekintetben, szoros igazság útján várhat a' nemesi rendtől; 's ez, a' status, a' haza érdekének magas felfogása, 's ámbár saját haszna tekintetéből is, de mind a' mellett csak jó szántából adand meg. — Köz- és magányjog teszi alkotmányunkat, mellynek fentartásáért annyi százdalon keresztül vértett a' magyar nemzet 's izzadt tanácskozásiban, hogy azt fejedelme által is szentül megőriztesse. A' közjog meg van oszolva nép és fejedelem között, 's akaratján kívül egyik fél sem enged a' magáiból egy hajszálnyit sem. A' magányjogot összes nemzeti akarat és fejdelmi eskük — úgy a' mint van, jól vagy rosszul — biztosították; és az idő, s z a z a d o k hosszú sora alatt, rányomta bélyegét. Különös valóban, 's csak az ókor szelleméhez illő annak azon rendelete, hogy földet csak nemes birhasson; de tetszett nekik azt — bár elég szeretetlenül a' többi népiránt — úgy végezni el; és az időben, mikor erő volt a' jogalapja: a' gyengébb nem mondott ellen, erőszak kiforgatta volt már tulajdonából, mibe magát visszahelyezni nem vala többé képes. Ő hasonlóan bánt volt az általa e' földön talált 's legyőzött néppel; azért tűnie kellett az erő diadalát. — Szomorító bizonyára — ha annyira érzélgünk — hogy akármely ország népének történetén oda szállásig felmenve, mindenütt erőszakon, erőszakos elfoglaláson, ott volt nép meghódításának akadunk meg. De ha igen apróra vesszük a' nemzetek jogait: úgy egy nép sem maradhatna meg mostani helyén Európában és Ázsiában, 's Istenen kívül nem tudom ki mondhatná meg: hova kellene visszahelyezni, azon helyre, melly a' teremtéskor neki assig-náltatott? foglalák a' magyarok is mostani szép hazájukat 's bírják maig azon joggal, mellyel angolok, francziák, spanyolok 'stb. magokéikat; és a' melly intézkedéseket annak, már tulajdonuknak, bírására nézve magok közt tettek, azoknak állaniok kell, míg magok másképen nem rendelkeznek; azokban megtartandják őket — ha szükséges lesz — a' nemzetek, mellyek institúciói csak hasonló jogon, t. i. erőszaki jogon alapulnak, mellyet tehát mint sajátjokat is védeni fognak, védniök kell. Ugy akará a' magyar nemesség, hogy csak maga birhassa a' földet, mit maga foglalt el; és ez akaratjában szilárdul megmaradt nyolcz századig; 's míg egy Isten nem jövend, ki a' népeket földgömbünk nekik szánt részre visszaidézzé, a' kiirtottakat feltámaszsa 's ősjogaikba visszaillesztá az elnyomottakat, 's ki e' szerint megsemmisítvén az erőszak jogát, az azon alapult jelen polgári szerkezeteket is felbontsa: megmaradhatand to-

vábbis, ha — neki úgy tetszik. De eljött ideje már, itt az óra, midőn e' szorító rendszabás megeresztése annyira nagyobb hasznot és üdvét ígér a' nemesnek is, csak maga birhatási jogának kéjézet e' fölött; annyira tulnyomó önérdeke mérlegében, hogy hajlani reá a' nagyobb rész már már nem kételkedik, 's a' jobb rész egymásra sűrgeti. — Széchenyi István gr. Stadiumanak Fiscalitas és Avicitas czikkeiben olly déli fényt vetett e' kérdésre, úgy felfejtette a' nemtelenek általi földbirhatás szükséges létét, hogy a' ki ép értelemmel, arrul sem győződik meg: annak a' nap forgani fog helyt álló lapos földünk körül mindenha, és szerinte hibázik, ki nem szárazon megyen Amerikába. —

Azonban bármely hasznos sőt szükséges, magára a' nemességre nézve, eladhatni örökösön földbirtokát nemtelennek is: azt, ha tenni akarja, csakugyan engedélynek kell tartanunk; mert jogában áll nem tekinteni hasznát 's érdekét, 's nem mondani le semmi árért kiváltságáért, mellyet fejdelmével szerződésai, századsor és karja ereje biztosítottak 's — ha kell, biztosítandak. Az ember ellőki gyakran nagy hasznát szeszélyében, 's tehetnie szabadnak kell lenni, különben méltóságára reá tolt gyámság alá silányulna. Vannak egyesek, testületek sőt nemzetek tetteiben, mit okosság, méltányosság fen hangon kárhoztatnak, de jog és igazság nem korlátozhat. Egyes személy vagy család felteheti magában földbirtokát, ezüstjét, vagy talán lovait, akár szép szarvu ökreit nem adni ki a' familiától. A' Kolozsvárott lakó unitariuskokról mondják, hogy régebben eladó földjeiket templomukban hirdették ki pap által, nem akarván más felekezetheliek kezére juttatni azokat. Mennyire ellenkeznek illy szabályok okossággal, méltányossággal, mennyire kárára vannak vagy lennének az eladónak, ki okatlanul kevés szárra szorítja vevőit: nincs tán, ki által nem látná; de nincs tán ollyan is, ki e' részben a' tulajdonost kényszeríthetni hinné. Ugyan Kolozsvárott van egy felekezet, a' személy, szappanos és rézműves mesterségeket kizárólag üző, melly más nemzet- és vallásbeli inast nem veszen föl mesterségére. Mi lehet ennél nagyobb szeretetlenség, szivtelenség! De kényszerítheti é őket jog és igazság, hogy házaikhoz, műhelyeikbe 's kenyerekre más fogadjanak be, mint a' kit akarnak mesterséggökre ezt amaz megtanítsák? Hogy pedig az ezen mesterségeket másutt megtanult 's Kolozsváron folytatni kívánó egyedeket illy szándékukban akadályoztathatják é, 's abban helyesen pártoltatnának é? az más kérdés. — Mindezek is ha lehagnak kizárási rendszerökből: jogaikból engednek, mit csak azért nem vesszünk olly igen számba, mert kisebb kört nyitnak meg, mellyet nagy bosszuság nélkül, sőt észrevétlenül kerül ki addig a' sokaság; midőn a' nemesek földbirhatási kiváltságának megszűnése 's annak eredvénye nagyobb szerű 's már inkább feltűnő engedély, ollyan, mire milliók vágnak.

Ott állunk jelen korunkban, hogy ez engedély, mellyben annyi szellemi 's anyagi haszna leendő nemes és nemnemesnek, annyi jó királyunknak, melly tehát kétségtelenül előmozdítja a' közjót, sokáig nem keshetik. — Egyetlen egy ok sincs rendületlen, melly a' nemesek földbirhatási kizárási jogát eddig védeni látszott. Ész- és tudományteli könyvek, közhelyeken és magánykörökben tartott beszédek, vitaközlások 's a' kifejtett szellemi erőnek időszerű sajtóinkon ömledező árja kimosták annak alapját, ki abból minden fővényszemet. Meg van mutatva, hogy azon szabadték nem öre többé hanem akadály a' nemesek vagyonságának, férgé az összes polgári jóllétnek, melly a' haza boldogsága 's a' nemzeti nagyság gyökerein rágódik; — nem tartja fen a' családokat, mellyeket egy vesztegető örökös most is tönkre teszen, hacsak nemesnek vagy alapítványoknak adhatja is vagy kell adnia jóságát; 's talán szerző maradéknak két annyiba kerül a' per, az idővesztés és bosszuság, mint a' visszaváltási öszveg; ki még is csak ös javai visszacszerzésével kénytelen bajlódni, mert más javak birtoka — hol pedig tán harmad napra maga arathatna — rá nézve épen olly ingatag, mint az ő ősi je annak kezében, kivel már 30, 40 év óta perel; — nem engedi a' gazdaságot javíthatni; mert a' szét-szórt jószágrészeket eladni 's helyökre a' nagyobb részhez közelieket szerezni, épen a' mondott okból, az ősi és szerzemény különböző természeténél fogva nem tanácsos; — nem palladiuma az alkotvány-nak, midőn a' nemzet csak egy kis részének látszik kelvezni 's az által a' nagyobb részben ellenséges indulatot táplál: valóságos viszálykodás magva; ellen-

ben hatalmas akadály a' nemzeti kifejlődésnek, mert magát a' nemest gondtalanná teszi családja iránt, — sőt — egy kis hajlam mellett — tékozlóvá, azon hiedelemben tartván, hogy örökre úgy sem idegenítheti el jóságát; a' gazdalkodót, jóságait szaporítani kívánót pedig ereje feszítésében megakasztja; — és a' nagy számu nememest, az ország physikai erejét — mellynek reménye sincs tulajdonává tehetni akkora tért sem, hol gyermekei futkározhassanak, honnan a' napot feljöni 's lemenni édes magáérol láthassa, 's hol nyugodjanak egykor porai, idegentől nem bántható hantok alatt, övéinek egy szorgalmas atyáérti könyecitől öntöztetve — mondom, a' nememest hideg fagyos dermedtségben, keble felfeltörő vágyainak ki nem elégíthetése miatti elfáultságban 's még egy soha le nem szónokolható érzeményben: szeretetlen hazája 's a' kiváltságos rendiránti gyűlöletben tartja; — nem használ valóban a' nemesnek, sem a' tékozlónak sem a' takarékosnak; de megöli szorgalmát nemesnek és nemnemesnek; megtompítja az éles értelmet; megakasztja a' magány- és közvagyonságát, mi feltétele egy nemzet kifejlődésének 's valahai nagyságának; 's még mennyi nem- és megnek, a' közjó fájdalmas sebeinek szerzők? miket mások olly bőven és annyiszor fejtegettek már.

Hanem van egy gyengéd érzet, mi a' szívben gyökerezvén, mint buta fej a' bölcs beszédre, meg-rázkodik az ész argumentumai előtt, 's ez a' nemesnek utódi iránti aggodása, kiknek a' jogot és módot földbirtokossá lehetni örökre kívánja biztosítani; 's ehez járul még a' bájós képzetű ősihez, a' szülei vagy távol eleitől ültetett fákhöz 'stb. ragaszkodása, az édes emlékezet, mellyel a' völgyekhez, hegyekhez, erős karu ősei lábnyomaihoz tapad, 's boldog gyermek-éveit talán keze vagy lába kifíczamodása helyéről visszavarázsolja. E' gyengéd ragaszkodás főleg a' hegylakóknak, tehát az erdélyieknek is tulajdona. De vannak még gyöngédebbek is, millyen, jó szülein, gyermekeink, testvéreink, barátink 's kedves nőink iránti szerelmünk; és még is, ha megfoszt a' halál tőlök: az idő és az ész eltörli lassan bánatunkat. Az ép erejű 's értelmű férfi többet tart bizonyosan maga szerzett, eszesen mivelt 's dúsan jövedelmező jószágára, mint eleinek roppant költségbe került — de semmi jövedelmet nem adó 's csak hébenkorban lakott — kastélyára 's a' különben elég regényes ősi agyag-martokra. A' tulvitt gyöngédségek nevétségek. Láttam, miként egy némely tallérját vagy aranyát, nehogy attól végkép megváljék, zálogba tette 5, 10 forintban 's hónapoként minden forint után egyegy garas kamatot fizetett. — Az utólok földbirtokáról olly módon gondoskodás pedig épen ellenkező eredvényre vezet; mert a' jogörökös hosszú 's keserves várakozás után, nagy költségei mellett — ha mind ezeket kiállja — csak bizonyos javakhoz juthat, ha jutnia megítéltetik, azokhoz, mellyek eleici voltak, de többhez, jobbbhoz nem; azonban fizeti a' gyakran többszöri ráadásokkal jókora mennyiségre szaporodott kiváltási öszveget; — midőn másfelől — képzeljük csak magunkat a' szabad adásvevés korába — ha egy fényes ház ivadéknak csak fél vagy negyedrészt faluja maradt: jól gazdálkodva évenként szerzetet többet kevesebbet szomszédjától, ha szinte soha velök komaságban nem volt, és szerzetet is, mert ezek igen hihetőleg más, nagyobb jószágai közlelésben kívánván terjeszkedni: könnyen átengedik a' kisebb részeket; vagy vesznek magoknak más helyen, olcsóbban többet, jobbat 's inkább kedvök szerintieket. És a' földbirtok idő multával több kézre szálland; több egyed közül természetesen többen fogják jószágait eladókka tenni, mint kevesebbekből; 's ha most az aránylag kevés számu nemesek is áruba bocsátanak most egy majd más jószágrészt: mennyivel többen fogják azt tenni, midőn a' földet bírók száma hatszorozva is leendő. És most, ki jószágot akar szerezni: csak néhány között válogathat, mind csak zálogképen birhatandók közt; akkor előtte leendő 10 — 100 jószágrészt keleten és nyugoton, az ország mindenik részében olly tulajdoni joggal megszerezhető, mintha Tuhutumról szállott volna reá. Mellyik jobb mód földbirtokhoz juthatni? — Élő példák erre nézve a' városok; minél nagyobbak, népesebbek ezek: annál több mindenikben mindenkor az eladó házak 's külső örökségek száma; annyi, hogy válogatva vehet mindenki, csak pénze legyen. — Illyforma nézetek 's még győzőbb okok már régen el elmondtnak 's terjesztettek; és a' fogékony magyar kebelben meg is akadtak, gyökereznek, nem sokára megtermendők a' legaldottabb gyümölcsöt.

Eljövend bizonyos ideje a' minden honpolgárra 's azok öszveségére nézve hasznos, szükséges engedélynek; mi vajha semmit se késnék! hogy élvezhetnének annak bizonyos örömeit, dicsőségét még ama magasb lelkek is, kik legnagyobb számú polgártársaik jögtalansága 's hazájok ebből következő hátramarádása miatt legelőbb emeltek szót.

Addig is azonban — szerény véleményem ez — úgy kellene a' törvényhozásnak tenni lépéseit, hogy azok a' nemzetet, gazdagot és szegényt erre előkészítsék. Ha azzal kezd, hogy a' tehetősebb vagyonaiból erős karral oda vet a' szegénynek: amaz ezt tülön túl kielégítettnek fogja vélni és megnyugvándónak; 's elmakacsodik — mint már nem hiányzanak példái a' szomszédban — megadni, mit igazságos érzetnél fogva különben meg nem tagadandó; a' szegény pedig vérszemre kap követelni, mit megérdemelni nem tud, nem engedtetik; feje azon gondolatokkal telik el, hogy a' hazánagyai mindig gondoskodni fognak, gondoskodni kötelesek róla, számára alamizsnáról. Ne tegyen soha olyat törvényhozás, miben következetes nem maradhat, mert bajt gyűjt nyakára, melyet nem egykönnyen fog lerázhatni. A' magyarországi urbért nyomban követték az azzal is elégtelenség, tovább'at sürgető tervei, a' kényszerítő megváltás feletti javaslatok, az ősiség eltörlése iránti hangos jogkövetelés — nem többé engedélyvárás — mik az urbérben már áldozatot tett felet hátrább taszíták azon pontról, hova önként előlépett vala. És ebből keletkezhetendek surlódások, millyenek alig voltak valaha.

Erdély, szép hazája annyi deréknek! lehetőszebb világod elemei fiaid keblében nyugosznak. Tárdfelzart az igazság teremtő erejének, 's boldogságod csudaképe fog felsarjadzani a' magból, nemzeti nagyságod magvából, mit századok óta méhedben elfojtva hordozál.

Ezekben kimondám meggyőződésemet az urbér felől; nem ujakat állítottam, csak mellyeket czélérőség soha elégszer megújítottaknak nem tartok. Majd, úgy jöhet, gyakorlati részét 's a' reá következőket is előadandom; mikor értekezni fogok a' közállomány terheiről, miként és kik által viselendőkről *) most pedig végül is gróf Széchenyi után (Stadium 183 lap) „Istenhez kiáltok“ világosítsa fel — — — a' magyarnak azon részét, melly törvényeket hoz 's bírja arra, hogy a' földesur és jobbágyok közti igazak kiszolgáltatásának bázisa se véletlen, se Irgalom, se Indulatosság többé ne legyen, hanem egyedül Igazság.“ Kolosvárott Rónay Sándor.

Szerémmegye közelebbi alkalommal tartott közgyűlésén, mire visszatérendünk, Z. első alispán ur kimerítő jelentése olvastatott fel, melly a' megyének ez évi állapotát tükrözé, 's épen ezért — mint közérdekűt, közlendőnek véltük. Jelentéstevő alispán előre bocsátván: mikép az év már hanyatlásra közelegvén, nem is igen reménylhető, hogy a' jövő év első havában a' megye rendei ismét öszszehivathassanak: ennél fogva czélszerűnek tartá a' megye mostani állását — annak minden oldalaira terjeszkedő jelentésben földeríteni. Mindenek előtt a' nevelési és tudományos ügyet taglalá következőleg: „Bizonyos az, hogy azon korban, mellyben élünk, egyedül a' tudományos műveltség nyújt mind a' jelen, mind a' jövő biztosítására segédszert; és méltán, mert ismérni a' jogokat és kötelességeket, mellyeket mivel ész szab meg, nemcsak szép dolog, de azon következő is, hogy az tisztelvényben, ez pedig folytonos utánlátásban részesítetik. És ez okból adtam jelentésemben a' tudományosság első helyet, mellyre még azon jelességénél fogva is méltó, minthogy az által az értelmiség, a' szülőföld iránti ragaszkodás, a' hazai nyelv és irodalom kimiveltetése 's ekép a' nemzetiség maga, melly minden népnek nevet 's lételet ad, melly erejét táplálja 's azt az erényesség 's nagy tettek sajátságai igaztatja — különösen elősegittetik; 's végre, mert a' tudományok szelid és hasznos elvet hirdetve a' nép között ez által az öszszes álladalm polgárit oly helyzetbe teszi, mellyben működve önmagának, övének, a' hazának és királynak leghasznosabb tagjainak bizonyíthatnak.

Dicsékvessél vallhatjuk meg, mikép e' meggyőződés őseinknek is tulajdonuk volt, kik a' nép tudományos kimiveltetése 's neveltetésének nagy hasznát átlátva, már több évtizeddel ez előtt nemzeti iskolák megalapításában ön erejük által sikeresen fáradoztak, mi kitétszik onnan is, hogy 1845d. évben már 22

római és 64 görög szertartású népiskola jöttek létre 's végre egy a' helyvét vallástételt követők számára; melly iskolákhoz kívántató épületeket nemcsak felállíták önköltségiken, hanem az azokhoz szükség tanító személyekről is buzgón gondoskodtak. Egyébiránt a' tek. RR-lek érdemei sem mellőzhetők e' helyen magasztaló említés nélkül, kik az ősek nyomdokit híven követve nemcsak újabb felállított tanító-intézetekkel szaporíták a' már fenlevő iskolák számát, hanem felsőbb rendeletekhez alkalmazkodva ezen iskolákat szükséges kellékekkel is mind inkább ellátni 's a' földnép sarjadékát a' miveltség szent hajlokába minél könnyebben vezetni bölcs határozataik 's hozzájárulásukkal sem mulaszták el. Nem említhetem öröm nélkül — miként ezen 87 tanító-intézetben, mellyek t. i. ezen megyének határi közt fekszenek, ide értve a' 90 helységet számláló Prnjavort is — az 184 $\frac{1}{2}$ ki iskolai évben 1794 káthvallású növendék vön épületes oktatást, köztük 1047 fiú és 747 leány. A' görög vallású mindkét nemű gyermekek száma pedig 2229-re ment, melly két számmal egyesített öszszége 4003-mat teszen. A' helyvét vallástételt követők számba sem soroztatvák. Ez erdvény első tekintetre kielégítőnek látszik, de ha vesszük, hogy Szerémmegye népessége 100 ezer lelket meghalad 's ha figyelemre méltatjuk az iskolák számát, nemkülönben azon gyermekekét, kiket iskolán kívül nevelnek — kiknek száma pedig csupán a' görög vallásúak közt is 4626-ra rug: önként következők, hogy a' tanítási erdvényt, tekintve azon segélyzéseket 's pártoltatást, mellyben az iskolaügy most részesítettik — silányan 's épen nem kielégítőnek tarthatni. Egyébként ez elmaradásnak különféle okai vagynak; fő ok: a' nép gondatlansága, minthogy ez vele született 's így megrögzött szokásánál fogva gyermekét — daczára a' m. közgyűlés annyi üdvös és hathatós rendelkezésének — inkább barmai őrzetére használja, mintsem iskolába küldené; mellékökul tekinthetők pedig: az iskolai épületek rossz állapota némely helyeken, mint Bobotán, Pavlovczén, Szobotistyén, Besenovon, Gergurevcsén és Malo-Radinczen; több helyen pedig illy épületek teljesen hiányzanak 's a' tanulni szándékozó gyermekek valamely privát ház tisztátlan zugában kénytelenek megvonulni, ez eset tapasztalható Gaboson, Bresztácson, Marinczen, Krusedolon, Pacsetinen és Mohovon; végre a' nevelési ügy hanyag menetének egyik okául tekintendő a' tanító személyek késedelmes fizettetése is. Ha tehát az említett rossz szokás 's anyagi akadályok elháríttatnak, a' szerződvényes községek pedig ezen kötelességekre utasítatnak: mindenesetre a' közoktatási 's nevelési ügy, ó felségének ez érdembeni legfelsőbb utasítása 's a' rendek együttműködése mellett, nem sokára legszebb erdvénynek örvendő.

Ezután jelentéstevő alispán ur a' megye népességére tért mondvá: „A' megye népessége, melly 99,381 lelket számít, de melly szám tekintve némely kerületek népjegyzékeit — minthogy a' lakosság teljes és általános öszszeírása még eddig nem tétethetett meg — nevezetes szaporodásban van, ennek támaszkodva az orvosi jelentésekre, most egészség állapota jó, a' halomási szám sem ütött az idén annyira, mint tavaly. A' marha és barom egészségé szinte az év folyamán semmi változást nem szenvedett, ha kivesszük az illoki kerületben ruh által emésztett néhány lovat és három Rumában rizs általi pufadás okozta bajban elvesztet. De ez nem mondható a' baromfiakról, mellyek kivált az alsó járásban bizonyos helyavalya által igen meggyérítették, melly nyavalya már is a' megye felrészén is harapoznikézde. Tapasztaltammiképa' jobbágytelkeket főleg magyar és német ajku bevándorlott családok veszik át, 's a' népesítést az utóbbak mint inkább értők a' földműveléshez a' megye alsó részén, — az elsőbkek pedig felső részén szaporítják; ezen bevándorlásoknak már is meglőn azon jó hatása, hogy a' jobbágytelkek értéke tetemesen kezdett emelkedni. — Mi az idei termés illeti: ez nem épen aggasztó, minthogy a' kenyérré fordítandó gabonatermés jobb a' középszerűnél, kukoricza pedig, széna és bor azon helyeken, hol a' jég nem pusztított, szép — az árpa mennyiségre, a' zab minőségre nem felelt meg a' várakozásnak, végre a' burgonyatermés középszerűen ütött ki; 's minthogy a' mostani kereskedési viszonyok olyanok, mellyek a' természetnek természetvényeiért jutalmat biztosítani képesek, ennél fogva megyénk, mint jó természettel bíró nemcsak fölölégét adandja el jó árárt, hanem terhei lerovatását is esz-

közlendi, mivel erre elég földdel bír; így jelentő alispán örömmel tapasztalta, mikép az idén a' nép dohányt is természetett, úgy kendert is szokottnál nagyobb mennyiségben, különösen az erdővégi kerületben; melly természetési ösztön a' népben meggyökültnek látszik, 's azért is erős reménye, hogy a' többi tájon élő lakosok is ezen növények hasznos és jövedelmező létéről meggyőződven, azokat telkeiken meghonosítani sietendek. — A' szőlőművelés pang.

A' selyemtenyésztésnek megyénkben minő erdvényei voltak ez évben, minő előlépéseket tön az iparüzés ezen egyik legérdekesebb ága, milly mennyiségre emelkedett a' selyembubók száma, 's mennyi azon pénzösszeg, melly értékeért a' megyébe folyt? azon táblázatos kimutatásból ki fog derülni, mellyet az e' végre kinevezett állandó küldöttség a' rendelkezés bizonyosan benyújtand: habár jelentéstevő alispán igenszeretne is e' tárgyra vonatkozólag néhány évről átmérőleges számítás adni már csak azért is, mivel eljöttnek hiszi azon időpontot, mellyben szorosán megvitatandó volna: vajjon ezen iparág annyira gyenge é még, hogy az tovább is statuskezelés alatt hagyassék, vagy czélszerűbb lenne e' ezen oldalról felhagyni vele 's kezeletetését egyesekre bizni? minthogy a' nép életében mély gyököt verve ott már meghonosult. Azonban gondoskodni arról, hogy mindig a' legjobb faj selyembogár-tojás szereztessék meg a' tenyésztés tovább folytathatására, minden esetre szükséges; a' mult évben panasz hallatott ennek elégtelenségéről, ki kell tehát kerülni, nehogy esztendőre hasonló történiék.

Tartományi kereskedésünket az év bősége 's a' nyers termékek iránt tapasztalt kedvező ár ez öszön sokkal élénkebbé tevék, mint minő volt az ez év kezdetén; minden czikkeink jó áron kerestetnek 's adatnak is el, egyedül a' bortermesztők panaszolnak ve vök hiánya miatt; azonban az öszszeköttetés, mellybe a' magyar kereskedelmi társaság legújabbán déli Amerikával jött, erős reményt támaszt az iránt, hogy a' jeles tulajdonságu szerémi bor is nem sokára e' kivitelben részesítettik fog. Ezen ohajtást könnyítendimajd a' vukovár-flumei vas-pálya, mellynek létesítése, legyőzvetvén az elibe gördített nehézségeket, 's új öszszeköttetés szereszvetvén néhány angol kereskedő házzal — egyedül a' mérnöki munkálatoktól függ. — A' marhávali kereskedés úgy a' kereskedőkre, mint az azt tenyésztő uradalmak 's lakosokra nyereséges volt. A' juhtenyésztés szinte gyarapul 's a' gyapjunak nyár folytáni emelkedése, mostani csökkenésnél is, a' tenyésztőket jutalmazá. Fa — kivált tűzi — nagy mennyiségben vitetik, melly körülmény annak nemcsak árát felszökenté, hanem több helyen, különösen Vukovárott — már is ebeli szűkségről hallhatni panaszt, mi leginkább onnan származtatható, mert a' katonai végvidékeken, hol egyébiránt elég az erdő, a' favágatás megtiltatott, a' pálinka 's kukoricza kivitele most is tart. (Folyt.)

Tolnamegyei közgyűlés. Szegzárd, dec. 3kán. F. esztendei october 10ik napján Szegzárdon a' nemes megye részéről tartatott büntető törvény-szék egy megyei szolgálatban levő hajdút 25 botelszenvedésre ítelt 's mivel orvosi vélemény szerint szűkkeble 's gyenge testalkotása miatt a' kiszabott büntetésnek egész mennyiségben elszenvadására képtelennek ismértetett: 6 bot kiállása mindazáltal minden súlyosb következés nélkül maradandónak véleményeztetett, a' 6 botot kiállván, minden egyes bot egy napi börtönnel cseréltetett föl. És e' 6 bot pufogása az egész megye minden rendű lakosait mozgásba hozta, mert az elítelt egyed nemes ember volt, kit hazai törvényink szerint nem szabad derésre fektetni, annál kevésbbé pedig botot rá illesztetni. A' törvény szék ezen eljárása a' társalgási körökben úgy, mint teli poharak mellett különféle okoskodásokra nyújtott alkalmat 's e' miatt nem csudálhatni, ha többben porlepte törvénykönyvüket felütvén, az eljárás mellett vagy ellen kitelhető erővel harcoltak. Ez alkalom még is legjobb viz volt a' köznemesség malmára, melly, bizton mondhatni, nálunk mindent elkövetett, a' tisztujítás megszüntével elekedt pénzforsának ismét megnyithatására. Nem is tettek mást mint neki túrközve lármáztak, miként fogják ok veszélynak kitétt nemesi szabadságuk sérelmét megboszulni. A' szegzárdi nemesség gyűlést hirdetett 's levél által minden nemesi hadnagyságot ezen ügy pártolására felszólíttatni rendelt. Illy előzvények méltán gyaníttaták, miként a' nyers erő legkellemetlenebb eseményekre is képes vetezülni a' nélkül,

*) Szivesen kikéri 's elvárja a' szerk.

hogy ezzel a törvény ösvényére figyelne. Elérkezvén azonban nov. 24-dike, mint a' kitűzött közgyűlés első napja, ismét volt szerencsénk tapasztalhatni, milly ingadozó a' nemesség jelleme, melly teli erősenyen építi minden szilárdságát, annak szeszélyétől függ azt, mint valamely gépet, olly hangulatba hozni, a' minőbe tetszik; mert a' gyűlés első napján azok, kik eddig legjobban szájkodtak: vagy hallgattak, vagy pedig a' még nem is hallott szónoklat által meghatva a' törvényszéki eljárást helyeselték. Ennyit kívántunk érinteni a' nemesség jelleméről a' nélkül, hogy ezzel a' dolog érdemét bármint tekintetben is czélzásba venni iparkodnánk. Most a' dolog velejére: mélt. elnökünk viszonzlatási érzetből eredt éljen-kialtások közt fogadtatt. Megszólalt először is ns Nagy György's panasz gyanánt adta elő: mikép mult october 10dik napján tartatott törvényszék által Antal fia, volt megyei hajdu nemesi kiváltása tekintetbe nem vételével testi büntetésre ítéltetett. A' kérdéses panasz nemesi jogok megsértését látszatván foglalni magában, a' RR. figyelmét felszólítja és a' folyamodás felolvasatásában megegyeztek. A' folyamodásban ns Nagy Antal csakugyan a' törvényszéknek, fölőtte hozott ítéletét panaszla be's azt leginkább onnan véli erednek, mivel mult tisztujtáskor politikai vallását soha sem tanúsította, azért az elnöklő alispánnak 's a' többi bíróságnak megfenyittetését kérte. Először is azon kérdés támasztott: vajjon törvényszéki eljárás jöhet-e gyűlési tárgyalatás alá? szót emelt akkor P. M. 's többi közt állítá, hogy ő nem fél Oroszország zsarnokságától, hanem inkább azon párttól tart, melly magát conservativnek nevezi, 's ez főleg a' nemesi szabadság lerombolására törekszik. A' közgyűlés nem réghiben a' nem nemesről levette a' botot, a' törvényszék azt még is nemesre illesztette, 's e' mellett olly hatalmat is gyakorlott, melly azt nem illeti, t. i. tiszti ügyészt helyettesített, mi szabadságában uincs. Nem retteg ő ismét az idegenek, hanem inkább a' megyében lakó némelly egyedek zsarnokságától. Ekkor a' fiscus által illy sértő szavak mellőzésére figyelmeztetvén, a' nagy zajjal sürgetett actió még is elmaradt. Ezen kérdés hosszabb megvitatása közt elmondott: miképen a' törvényszéket törvényszerint alkotva lenni nem látják; mivel tiszti ügyészt csak közgyűlés nem pedig a' törvényszék helyettesíthet, de különben is a' törvényszék eljárása felett órködni igen is tartozik a' közgyűlés, általa választott bírától a' mimódoni bíraskodást mindig megkérdézheti, ennek hosszabb megvitatása után első alispán ur a' kérdésben forgó tárgyat következőkép terjeszté elő: Nagy Antal 8 rabbal Szegzárdtól mintegy órányira fekvő 's a' város tulajdonához tartozó malomhoz kiküldetvén, estve, bizonyosan résztvélvén a' járást, a' városba térni nem akart, ezt meghallván a' várkapitány tüstint utána küldött, hogy a' zonnal jöjön haza rabjaival, a' mikor két rab már megszökött, a' még őrizete alatt levőkkel pedig a' parancs után hazatért, azokat a' megyeház kapujáig kísérte, honnan bucsut vevén magánlakására tért 's másnap magát az előterjesztő alispán urnál jelentvén, oda utasított, miszerint várná be a' törvényszék ítéletét. A' középponti főbíró ur által hivatva levén meg nem jelent, fegyverekkel személyét körülzánczolta 's bárhova is a' menést kerekén megtagadta, mire a' fegyveres erő a' főbíró ur parancsára még is a' megyeházba kísérte őt 's ekkor következett a' panaszlott törvényszéki ítélet. Délután 3 1/2 ig terjedt vitakozásnál fogva a' panaszlott tény, melly által sem folyamodó Nagy Antal nemesi szabadsága mellett, mellyről a' szolgálai öltöny magára vételével lemondott, a' közgyűlés által hozatott 's minden szolgára sorskülönbség nélkül egyaránt kiterjesztve lenni találtatott, rendszabály értelmében helyesen büntetve lön, a' nemesi rend jogai annál kevésbbé tapasztaltattak megsértetteknek — mivel a' jelen voltak ezetes többsége által érdemnélkülnek nyilvánítottván a' panasz a' KK. és RR. a' bepanaszlott törvényszéknek ezen folyamodó felett még szolgálai mineműsége alatt következtetett eljárásában tökéletesen megnyugodtak. — E' végzés meghozatala 's elnöklő történt kimondatása után F. K. t. főügyész ur sürgette, hogy a' folyamodó a' felette bíraskodott törvényszéki tagok ellen folyamodásában használt, erős, de a' fentebbiekhez képest méltatlan kifejezések miatt illőkép rovassék meg; a' kérdéses kifejezéseket azonban valódinak képzelt sérelme kifolyásaul vevén, és így a' törvényszéki tagok megbántására szántzándékosan nem, hanem csupán hibás

meggyőződésből irányzottaknak tekintvén, minthogy az illetők is engesztelőkép nyilatkoztak iránta, a' KK. és RR. dek a' folyamodót ezért megróni nem kívánták. —

Másnap B. I. thiró tárgyalás végett előterjeszté nemes Pestmegye közönségének f. e. novemb. 12k napján tartott közgyűléséből szám nélkül kelt hivatalos levelét, mellyben ez Horvátországnak mult hóban volt tartományi gyűlése eseményit hosszasan elősorolván a' turopoljai ns közönség jogainak állított korlátoztatásából Magyarország alkotványára is káros következzel hatható esemény megorvoslására fels. királynakhoz választvány által felküldött felirásának pártolására a' megyét felszólítja. Elősortattak azon okok itt is, mellyeket mára a' pesti gyűlésből olvastunk, de mindezek a' kívánt eredményt nem idézhették elő, mert Tolnamegye KK. és RR. Pestmegyének diplomatikai adatok nélkül közlött fentebbi felszólítását pártolás nélkül délután mintegy 2 1/4 ra tudomásul vették. S. R. thiró a' napi minden levő tárgyak, úgy színte a' tábla felső részén előadni szokott beszédek könnyebb megérthetése tekintetéből a' gyűlési asztalnak máskép történendő rendeltetését indítványba hozván ennek kívánatoságáról az egész közönség meggyőződve eziránt czélszerű javaslat előterjesztésére első alispán, Bezerédj István thiró, főügyész és főorvos urak bizattak meg. (Vége köv.)

Borsodmegye állapota. Miskolcz, dec. 4én. Muncipális életünk ezerfelé ágzó érdekei 's jeleneteivel, mellyek felváltva egyetértés és széthuzás, pangás és lázas mozgékonyág képeit tüntetik elő, bő tápot nyújthat nemcsak lélektani ismeretek gyűjtésével foglalkozónak, de az alkotványos formák bármely figyelmes vizsgálójának is, 's míg egy részt nyíltan meg kell vallanunk, hogy e' pártalan institutió az, mellynek köszönhetjük hogy nemzetiségünk zománczát annyi viharos idő után sem veszíték el, úgy más részt nem hallgathatjuk el viszont, hogy ez institutiónak is vannak árnyoldalai 's köztük legnagyobb az, mikép muncipális életünk mentül inkább áttér passiv védelmi helyzetéből a' pozitívitasmezéjére, annál nehezebb kikerülnie azon szirteket, mellyekbe ha beleütközik, majd minden hatása paralyssalva van; é r t e m a z o n g y á s z o s visszahatást, mellyet egyes jellemtelen bujtogatók aljas érdekeik tekintetéből minden üdvös reformkérés 's annak bajnokai iránt az alkotványos jogokkal felruházott alsóbb osztályoknál gerjeszteni 's egész fanatizálásig szítani el nem mulatnak. És megyénk boldog volt eddig e' szirtek veszélyit elkerülhetni olly férjfiút birván volt kormányzójában, b. Vay Miklósbán, kinek vezérlete pártalan tapintat 's loyaltást egyesített magában 's megyénk illy auspiciumok alatt, büszkeséggel mondhatjuk, bármint károgon is utólag a' rágalmozók hálátlan csoportja, mind belkormányzói ügyeiben mind a' reformkérdések korszerű zászlójánál egyik volt az elsők közül, tisztikarra minden színezet kifolyása 's tisztujtásai katonai kar befolyása nélkül békésen végeztek; ez eredményt pedig, Borsod eddigi dicsőségét, az elnöki tulajdonok két legnélkülözhetlenebbikének köszönhetjük, mellyek nélkül egy megyében béke sem lehet — magához mindig hű loyaltásnak, és helyes tapintatnak; loyaltásnak, melly nem indulva személyes rokon vagy ellenszenvenek hajlott egy vagy más párt felé, hanem azokon felülemelkedve nem többséget szerezni vagy alkotni, hanem a' meglevőt vezetni, annak helyes irányt adni tartotta rendeltetésül, mellynek, jászava „s e m m i t n e m e r ő s z a k o l n i;“ és e' minden színezet tiszteletét sőt bizalmát megnyerő loyaltáshoz midőn még tapintat járul, melly a' megye életere lüktetésit figyelemmel kísérve ügyes kézzel oldja fel a' csomót, hatállyal lép fel a' hol kell, féken tartja a' felingerült kedélyeket, egyesít és egyeztet: a' megye a' házi béke malasztit élvezzi, mellyt csak jellemtelen fondorkodók alacsony működése zavarhat meg. Így volt ez nálunk is: alig hagyta el közsajnálattunkra volt főispáni helyettesünk, vagy inkább alig szünt meg megyénket kormányozni, 's már keletkezik egy párt, melly pelengérré állítná, programjában hamis vádakkal Borsod becületét, 's eddigi példánykormányzatát, ha más részt ki nem mutattatnék, hogy e' rágalombul szőtt lamentatio semmi egyéb mint restaurationalis érdekek palástja, 's a' kisebbség töredékeinek tehetetlen erőködése; és mintha még ennyi nem volna elég, szárnyra kelnek, mint langyos időben az őszi legyek, a' rágalom

emberei 's kebellázító vakmerőséggel üzik leg-sz-pötlenebb jellemink ellenében garazdalkodásaikat 's midőn egy tetten kapottra illető bélyeg süttetik, kigyót békát kiáltoznak 's alaptalan feladásokkal alkalmatlankodnak az igazság legfőbb számolyánál; beviszik az erkölcsrontó vesztegetés fegyverét még az egyház békes terére is 's ügyeket jellemző eszközökkel vának jelöltjöknek nem irigylendő diadalt, — de ki győzné előszámlálni azon politikai bűnököt, mellyeknek e' párt működése megyénket restaurationalis érdekből színhelyévé tette, elég annyit mondanunk, hogy minden józan kebel ohajtá, miszerint ez abnormis állapotnak már valahára vége legyen elhárítása által azon botránykönek, melly e' mozgalmakat felidézé a' restaurationalis érdekek ép a' tisztválasztás minélelőbbi megtartásával. Feszült vágygyal várók tehát az új főispánhelyettes kineveztetését, miglen az f. évi augusztusban megis történt, 's a' RR. vágya mielőbb törvényesen egyesülhetni új kormányzóikkal annyival inkább nőtt, minél jobban meg valának győződve afelől, hogy az új kinevezett eddigi politikai pályája biztos reményt látszott nyujtani az iránt, mikép a' tisztelt férfit felül minden pártérdeken elődjét loyaltás és helyes tapintatban követve, fogja Borsod hajóját a' béke kikötőjébe vezérteni; de az ohajtás teljesülése mindig haladt, pedig szüksége folyvást sürgetőbbé vált. És illy auspiciumok közt nyílt meg novemberi évnegyedes közgyűlésünk első alispáni elnöklét alatt, kevés nevezetes tárgy jött szőnyegre, köztük kiemelendő: a' nm. m. kancellariának karhatalomrendelő parancsát, melly a' megyei hiteles összcírás ellenében a' helység előljáróji egyszerű előadásának tulajdonit elsőséget sérelmesnek találták a' RR. 's az elvi's az érdeklött árvák ügyében fel fognak irni. — Az isméretes kormányi rendeletek a' népnevelés ügyében a' RR. miután a' népnevelés elveit megállapítani nemzet 's fejdelem közös jogának tartják, tevéleges segédkezet nem nyújthatnak. — Ő fels. azon kegyelmes rendelete, hogy adózók által még a' francia háborúk alkalmikor tett praestatiók adóiban elfogadtassanak, tudomásul vétetett. — Az isméretes honti levél némelly már conservativ álarcz alá bujni akarók vitatása ellenére épen úgy mint Pestben pártoltatásra talált 's a' KK. felirnak. A' fenyegető élelmi szükség meggátolására szabályokat dolgozni küldöttség nevezetett, 's a' felolvasott k. intézvényi folytában a' fogyasztási szükség 's termékek mennyisége összcírására szbiránk bizattak meg. — Egyik főesküttünk hivataláról lemondása olvastatván fel gr. K. M., — alkalmat von elmondani: mikép a' m. hivatalok több ágaiban üresülések vannak, mellyeket újabb újabb helyettesítésekkel nem tölthetni már be, nélkülök pedig a' közigazgatás szenved; de a' törvényes 3 év még májusban lejárt, a' megye békéjének helyreállása is úgy hozza magával, hogy a' tisztujtás minélelőbb tartassék meg 's ez okból indítványozá kormányzókat figyelmeztetni arra, hogy beigtatását e' tekintetből is siettetni méltóztassék; az indítvány korszerűségét tanúsítá az általános pártolás, mellyel az fogadtatott, volt azonban, ki ezen felhívást az illedelemmel némileg össze nem férőnek találta, de annak befelelt; volt ki a' RR. nek kormányzóikkali törvényes egyesülését annyira ohajtá, pedig beszédes szónok, hogy hevében és sajátos szótáranál fogva még valami „kimondhatatlanabb“ is részcsülni vágynék; ennyi beszéd után azonban az indítvány elfogadtatott 's küldöttség bizott meg kérelmünk átadásával f. évi nov. 16. főispáni helyettesünket székfoglalásra felhíni; 's a' küldöttség Boldvára (a' kormányzó ur lakhelyére) ki is menve megbiztatásának eleget tón 's a' székfoglalásra decemb. 1je tüzetett ki. Arról mi Boldván magánfalak közt a' vendégség után történt, egy hivatlan vendég szerénytelen viselete miatt kiméltlenségnek tartanók szólani, hanem kötelességünknek érezzük megemlíteni egy botrányt, melly elég friss emlékünken van, hogy arról egyből mint méltó indignatióval állóhassunk: a' helybeli evang. tanoda köztiszteletben álló igazg. tanítójának pinceből hazatértében mintegy száz lépésnyire önlakától utját állja P. T. thiró! 's őt egész dühvel káromolva 's becstelenítve cselédje segítségével házába visszaparancsolja, nem használván semmit mentegedőre, neve 's characterének felfödőzése a' megtámadott részéről, kénytelen követni uton-állóját annak lakhelyére, hol egy szobában összcsegyült férjfiakat talál tanácskozva — patres conscriptos — talán épen a' panslavismus terjesztése fölött; ezen Fehmgericht elibe viszi tehát a' dühösködő 's

ott elég piszkolódással illetve, melyek közt a 'spion' legkisebb vala, sertésölba zárás, kutyák általi kikergetésével utjára bocsátja. A 'sértét' miután ezen ok nélküli megfoghatatlan 's csak monomaniából magyarázható bántalomért a 'sértőtől felszólítása után sem nyert elégtételt, megye elibe adá elégtételt sürgető ügyét; mi fog történni, meg fog-e zaboláztatni a 'sértő, hogy további merényekre kedve ne maradjon? annak idejében tudósítandjuk a 'nyájas olvasót. Ez epizód előterjesztése után pedig, mielőtt a 'beigatási ünnepély 's gyűlés leírására térnénk, szabadon még megyei életünk fejlődését figyelemmel kísérve abból egyetmást kiemelünk, különösen a 'pártok működéséről: a 'proclamatiosak pártja, miután főnökeik egyike már kilépett, a 'másik kilépni kíván hivatalából (mindkettő reform.), most már 'méltányosnak találta hogy a 'm. alispáni hivatal r. kathol. számára legyen, 's ez okból jegyzőkönyvileg egy választványt bízta meg, hogy nekik egy alispáni jelöltet improvizáljon, ki katolikus legyen; 's ez elég hamar meg is történt, a 'választvány jelenté, hogy van már! 's a 'proclamatált anyagi eszközök használatára is elég subsidium benne, kikiáltattak tehát ott (azaz conferentiájokban) N.G. és Sz. Zs. gr. (kinek szüretetreméltó egyediségén kívül agarászatbani ügyessége jeles tulajdonainak nemutólsóját képezi) alispánoknak, pénztárnok, lieferansok 's cortesvezérek nevezettek, 's egyéb dolgok is történtek; *) de a 'titok fátyola nem hagy mindenüvé betekinteni; — a 'főisp. helyettesi székfoglalás estjén pedig S. fáklya fénytől övezett díszmenet rendeztetett egy megtisztelő házában az onnan e' végte megyei quasi lakhelyére távozott számúra, tönkre silányítandó nagyszerűségével 's a 'codájul méltatott Calliope surrogatuminak 'átszellemlő' zenéjével az ellenszövetség banderistájának zajos meneteleit; a 'maradék-fáklyával pedig újabb díszmenet rendeztetett, mellynek díszségében osztozni már mind a 'két candidatus (reform. t. i. és kath. is) szerencsések valának 's végig járva a 'várost ugyancsak emlegettek neveik kiabálása közben az ellenpártbelieknek gyantítottak ablakai előtt 'sat. 'sat. De térjünk e' kráhwinklereyok leírásától át magára a 'nevezetes beigatási ünnepélyre. (Folyt. köv.)

Gyáralapító részvénytársaság. A 'már közöltéken kívül még következő urak nevezettek kiügviselőül: Győrösti Zmeska István megyei főjegyző, és Tolnán: Sebestyén Károly ur. A 'gyáralapító társaság igazgatója.

Ismét felszólítás a pestmegyei gazdasági főkegyesület t. ez. tagjaihoz a tagsági díjak ügyében. Folyó év december 6-án tartott választványi ülésben szönyegre kerülvén az egyesület 1843—1844 's jelen évi még be nem szedett tartozások sokasága, a 'választvány fájdalmas érzését nyilvánítá: miként számos hírlapi 's magány-uton ez ügyben az illetőkhöz intézett felszólítás eddigelé czélhoz nem vezethető; elismertvén 's méltányoltatván egyesületi t. ez. kerületi képviselőink intézetünk szellemében hazafi buzgalommal törekvések, tisztelettel kértnek a 'kerületeikben tartozásban levő hátralevőségek beszedését czélszerű intézkedéseik által eszközölni. Az egyesület t. ez. tagjai hazafi bizodalommal szólítottak tehát fel tagsági minden tartozásaik még folyó évből lefizetése iránt. — September 16-án tartott közgyűlésen a 't. ez. tagok közül az egyesület részére sokan ol'ágakat ígérének, közelegvén a 'nemesítési idő, megkértnek: sziveskedjenek tett ígérethez képest, az egyesületi telekre Káposztás-Megyerre, vagy pedig az egyesület titoknokához Fótra, az ol'ó ágakat beküldeni, —

Fizetések elfogadtatnak: Pesten egyedül t. Csanády Ferencz r. t. urnál az iparegyesület szállásán; pilisi járásban: Bián, t. Boros János; Pomázon, t. Takách Mihály; Csepel-szigetre nézve Ráczeviben: nt. Fejes György; váci járásban az egyesület pénztárnokánál K. Megyeren; pesti járásban: Ocsán, t. Darányi Ignác; kecskeméti járásban: Kecskeméten t. Csányi János; N. Kőrösön: Kalocsa László és Czegléden: nt. Szabó Károly; solti járásban: Solton t. Stefanyák Ferencz és Duna-Patajon: t. Nyáry Péter egyesületi képviselő uraknál. — Kelt Fóton, dec. 14-én. F. Lekl Károly, egyes. titoknok.

Budapesti napló. (Dec. 25) Karácsony ünnepünk; boldog a 'karácson napja minden keresztényre nézve, mert számukra a 'megváltás elérkezett; csak az újdonságíró az, ki még azon is kétkedhetik: vajjon keresztények közé tartozik-e, mivel uton utfélen üldözik őt a 'sátán küldötti bérkocsisok, targonezások, hajások 's rendetlen úr-
rök képében; mindannyi viselkedésük kitűnik ezen sőtörvényes károghatsz varju, nem lesz ma mit enned; azaz hogy nem lesz módunk dícsérgetni őket. — Minap a 'kir. táblai jegyzők sorából egyderék ifjudult ki, amidőn pályarokoni megtalál nekik a 'vég tiszteletet lobogó fáklyáikat szokás szerint halomra hányták, mit a 'gyűlevész gyermekesoport

szokott elkakodni; jelenleg is úgy történt, azonban egy kamasz bérkocsijáról leugorván felkapott fáklya darabjával egy előtte kapdosó szegény fejkötőt oly mérgesen tarkón vágott, hogy az véres fejjel terült földre, 's kebelzárójajgatására nem volt ember, ki a 'méltatlan zsarnokot rendre igazította volna. — A 'csolnakeréven kiszálláskor egy szegény vándorló hamarabb bátorodott áttenni lábát az ülésdeszkákra, mint azt a 'dunahullámit számító hajósoknak fel tetszett szedni; ezért olly pofoncsapást kapott, hogy az égi csillagokat is megszámlálhatta, az e' jelenetet néző rendőr pedig arrul gondolkozott: vajjon ez esetben a 'révész volt-e goromba vagy ő volt gyámoltalan? Targonezások a 'jardának régi vajúk gyakorlatában vannak; 's mi láttunk tisztes asszonyiságot, ki selyemcipéit sárba mártá, hogy jobban be ne mázoltassék; mégis a 'mosdatlan ember, midőn mellette robogott el, olly szép szavakat mondott, miket becsületes ember gondolni is pirul, mesziről pedig ez hangzott: gut gethan Nazl! És e' krónikából, gondoljuk, elég lesz a 'makos kalácshoz. — Egy napszamos olly állapotban ballagott az utcán, minőt jó kedvnek szoktunk nevezni, 's így okoskodott: pénzt gyűjtök, nyugalmamba teszem magamat, aztán holton napjaim magam ura leszek; ezzel betért a 'legközelebb csapszékbe 's midőn onnan kijött, ezt gondola magában fenszóval: pénzemet kamatra adom 's lefeleksem; ezzel olly hosszan terült a 'poscsolyába, millyenre nőtt vala — és szép álmaít folytatá, de józanuláskor az élet kigunyolta philosophiáját. — Minap bizonyos vidéki arszlán városának akarván fitogtatni magát egy vendéglőben magába vonult író igy szólta meg: uraságod úgy-e saluról jött? 'szolgálatajára? 'hát nem tudja hogy a 'magyar uracsok itt szoktak mulatni; kár volt később nem jőnie, akkor, a 'ki itt idegen nyelven beszél, mind kivetik. A 'megszólított ért nem lóditják ki? 'Ej, lássa barátom! azok magoktól is kimennek; de majd csak a 'czigánybanda érkezék meg, akkor lesz ám itt a 'vigság. Néhány percz mulva négy zenész toppan be, kiket egy nő vezetett, 'no itt vannak', szolt a 'dandy. 'De hát már a 'czigányoknak is asszony-prímásuk van? 'kérde a 'literátor. 'O azt bizonyosan most vették magokhoz? 'Uram, az ön czigányai mindjárt keringőt fognak huzni. 'Kihéz van szerencsém? 'N. pesti lakos. 'Az uracs két kortyra öblítette ki meszely-borát, 's öt percz mulva a 'Dunaparton bánészkodott. — A 'mi számtalan hiányai mellett is kedves Pestünk, diszben ismét nyerni fog; a 'halpiacz, melly ellen már mi is bátorodánk panaszszót emelni, 'uj kényelmes alapot nyerend; kiköveztetése ugyan is már elhatározott, 's így azon zöld mecsárkák, mellyekben rekegő körmös halak uszkáltak, ki fognak szárittatni. — Néhány nap előtt egy kertészlak leendett túzmartalékká, ha segély idején nem érkezik; im egy példa, miszerint kis dologgal nagy bajok elejét vehetni, 's ki ne örülne azon, ha tüzoltó szereknél kissé több gyorsaság alkalmaztatik, mint az eddigi jó szokás hozá magával. — Egy szakács nem kívánván megérni a 'karácson, azon hallatlan merényre vetemült, hogy főzőkanál helyett lőszövet von kezébe, mivel magát a 'városi legi lánchidnál agyon is durantotta, ugy rázta le az élet lánczait. — Említők hogy Marstoni jelesakademiai festésznök szabaditékért folyamodott Pesten magány-festész-akademia felállítását végett, ezt most megnyervén a 'nagyhidutezai Weisz-ház harmadik emeletében rendezti intézetét, mi czélra az épületet Hild építőmester fogja átalakítani. A 'derék művészők áldozatképen fogott nagy tervéhez; 's fáradozásai sikerült csak azért sem kétkedhetünk, mivel már is több ifjú járula hozzá, ki tőle kiképeztetését várja, 's ha intézete megnyitattik, országhírűvé válván, ugy hiszszük jeles művészeket képezend e' hazának. Isten adjon neki kitűrést, hogy annál boldogabban élvezhesse munkája szép gyümölcsét. — Az Eszterházy-féle sorsjegyek által érdekeltnek nem alkalmatlanok adunk, ha legutóbbi 18dik dec. 15-én történt huzás főnyertes számaik közöljük: a '101,879 szám nyer 40,000 frt; a '14,478 sz. nyer 8000 frt; a '34,454: 3000; a '163,688: 1500; a '172,782: 1500; az 59,768: 500; 70,938: 500; a '87,181: 509; a '122,500: 500 frt; a '83,683: 400 fr; a '89,180: 400 fr. a '98,388: 400 frtot, a '132,017: 400 frt peng. Szeretnők hogy e' sorok olvasóinknak sok örömet okozzanak. — Helybeli nagy kereskedő Boskovicz L. József látván a 'nyomort, melly olly érzékeny hatással kezd lenni a 'szegénységre, azon nemes lelki őszön támadt emberszerető keblében, miszerint azon 550 frnyi pénzdományon kívül, mit 1828 év óta elhunyt atyja rendelete következtében évenként az irgalom ol'tárára tesz, ez egész télen minden pénteken, bálványutezai házána 300 kenyert osztat ki a 'szegények között, valláskülönbség nélkül, t. i. 90et a 'katolikus, 90et izraelita, 60at protestans és 60at görög vallásu szegények között. Ezen adományon felül még 300 frtot adott át B. ur az illető hatóságoknak favásárlásra a 'szegények közti kiosztás végett. — Szinte őszinte méltánylást 's meleg köszönetet érdemel Kadisich J. izraelita nagykereskedő részre tette, ki azon nemes kötelezést tevő, miszerint karácson első napjától kezdve 42 napig 100 keresztényen inségeskedő naponként egyegy közt; vasárnap és ünnepnapokon pedig két font marhahúst fog kiosztatni. Melly tettet a 'városi hatóság méltányos köszönettel fogadván intézkedni fog, hogy e' jótékonyaság minél rendesebben közöltessék a 'benne részesülőkkel. — Egy lap jelentése szerint szarvasmarha olly nagy mennyiségben hajtatik városunkba, hogy nagyobb része nem kelthetvén el vizsztatartatnak; mi természetesen a 'húsár-főlemelésre gyűző okul szolgál, — azonban az mindeddig csak 16 kr. ki feltheti szegény mészárosainkat: hogy tönkre silányulnak? () A 'társadalmi életfa gyökén megannyi pusztító féregként ezer gonoszság, esel és ármány rágódik. 'Az érdekek harcza tartja fen az életet' mond Rochefoucauld,

de a 'hol vezérséget az önérdék visel, ott kezdődik leginkább a 'csalás 's embertárs-buktatás undok mestersége. Nem tudjuk krónika-híven megmondani, hogy mikor találtatott fel — de arról minap nem egy példával tétetünk figyelmessé, mikép legujabban szélűben gyakoroltatik a 'részedés egy olly csábító faja 's módja, melly az önkéntes elhatározás 's törvényszerűség bélyegét viselvén külsőjén, vészhalójába annál többet kerít, minél gyorsabb 's nagyobb segedelmet ígér a 'megszorultaknak. A 'dolog ebben áll. Zálogba vett jószágról szokott uzsora mellett eladási bizonyítványt adat magának a 'hitelező — érvénybe lépőt azon percztől, melly a 'kölesönvett pénzösszeg lefizetésének határidejeül kitűzetett. Addig az adós tulajdonát visszaválthatja, vagy a 'kiváltást újabb határidőre szóló eladási bizonyítvány 's méregerős kamat mellett ismét elhalaszthatja — és így tovább, míg végre sajátját vagy a 'hitelező kezében potomolesón hagyni, vagy azt drága váltságdíjon visszavásárolni kénytelen. Legközelebb egy reménydus tehetségű színész nőt jutott hasonló kelepcebe, 's drága selyem öltözéke csak amugy Csáky szalmajakint került az uzsorások enyves kezébe. Szíves készséggel ajánlunk ovatosságot a 'nagy közönségnek pénznadályaink ezen finom szövötű hálója kikerülésére. Ha tetszik, szolgálhatunk egy mással is emberisméleti tárczánkól. B a r á t barátot látogat, észreveszi pénzzsorsorságát, ajánkozik kölcsönkeresésre 's meg is szerzi — persze m a g a h e l y é n 's borsos kamatra; fizetni kelle, ismét hoz haladék nélkül, 's b a r á t i szerepét a 'legbuzgóbban folytatja, míg a 'tőke kamatai által iszonyúra növekszik, 's a 'lelki testi barát' zsebe tömlőkint telik meg a 'hitelezőkkel nyereség osztozás következtében. Ez alatt a 'benne helyezett bizalom némi erősitésül elvállalt jótállások alól széplüssan kibuvik, 's cserben hagyja kedves barátját — egyedül gondolai roppant halmazával, Ö r i z k e d j e t e k i l l y p h a r i s a e u s k t ó l , k i k f a r k a s s z i v e t h o r d a n a k b á r a n y b ö r ü k a l a t t . A ' b a r á t s á g i l l y r e m e k p é l d á j á t a ' l e g k ö z e l e b b i d ö k b ű l i s b i r n á n k f e l m u t a t n i . — A z i p a r e g y l e t é p i t é s z i ' s f ő l e g é p i t é s z r a j z i e l o d á s a i r a s z á m o s a n g y ű l e k e z n e k — ' s m i l e g ö r v e n d e t e s b , é p e n a z o n k é z m ű v e s o s z t á l y o k s o r á b ű l , m e l l y e k n e k é l e t k é r d é s ű k ' s n a p i f o g l a l k o d á s u k a ' n e v e z e t t i s m é r e t s z a k k ö r ű l f o r o g . T a l á n m e g s z ű n i k m a j d e ' p á l y á n i s a ' k o n t á r k o d á s z i b b a s z t ó k á r - é s á t o k t e r h e l t m é t e l y e . N e v e z e s e n e g y v a n a ' t a n u l ó k k ö z ű t , k i n e k a z é p i t é s z e t h e z t a r t o z ó s o b r á s z r a j z a i , k i t ű n ő h i v a t á s a ' s k é p e s s é g e b á r m i l l y i l l e t ő s z a k é r t ű n e k f i g y e l m é t m a g á r a v o n n á , ' s k i n e k e d d i g i n é h á n y d o l g o z a t á t a ' r a j z t a n i t ó m e g t e k i n t é s ű l a z i p a r e g y l e t i v á l a s z t v á n y e l i b e t e r j e s z t e n i s z a n d é k o z i k . B á r t a l á l k o z n o k M a e c e n a s , k i a ' t e h e t s é g d ű s i f j u ü g y é t , a ' h á z a e v a l a z o n o s i t v a , h a t h a t ó s p á r t f o g á s a a l á v e n n é . — V a l l a s A n t a l i p a r e g y l e t t e l i m i n d e n v i s z o n y a i r ű l l e m o d o t t , d e k ö l e s ö n ű s f e l v i l á g o s í t á s o k u t á n l e c z k e - e l o d a o l i h i v a t a l á t j ö v ő m a r t i u s v é g e i g f o l y t a t n i m e g i g é r é , m e l l y h ó n a k 2 0 k á r a t ű z e t t e t t k i a z i p a r e g y l e t i v á l . á t t a l a z i l l e t ő e s d ű d e t . — H a l l j u k h a l l j u k ! i s m é t o l l o - r e v o l u t i o v o l t , d e c s a k r é s z l e g e s é s z á r t a j t ó k m ű g ö t t . U j v i l á g - u t e z a e g y i k c s a p z s z e k e z e n ö s z - s z e k e r ű l v é n m i n t e g y n e g y e n m a g y a r , t ő t é s r á c z a j k u s z a b ó l e g é n y , h i v a t á s u k h o z c s a k h a m a r h ű t l e n e k l e t t e k , ' s a ' p o l i t i z á l á s d v a t o s h i n a r á b a s ű l y e d t e k ; ' s m i d ű n m á r ö s z - s z e s e n , i n c a l u e r e m e r o ' — a z a z e s z ö k v i z e n y ö s s é g é r ű l e g y m á s t b a r á t s á g o s a n ' s v i t a t k o z á s u t j á n e l m é l e t i l e g m e g g y ő z n i n e m b i r t á k , s u l y o s a b b t á m o k o k h o z f o l y a m o d t a k , ' s p o l i t i k a i a n t h r o p o l o g u s o k b ű l m a j d a n t h r o p o h a g u s o k k á l e t t e k , m i n t e g y t i z n e k f e j e t ö r e t v é n b e ' s t ö b b n e k k e z e l á b a z u z a t v á n ö s z s z e , k i k m o s t r é s z i n t a z o r v o s - e g y e t e m i , r é s z i n t a ' v á r o s i k o r o d á b a n a l i g h a n e m c s i l a p u l t e l i v é r ű s é g g e l e l m é l k e d n e k a ' m á s o k h a t á r i b a v i s á g v e g y e s e r e d v é n y e i f e l ű l . M i n d a z á l t a l n e k i s b o l d o g ü n n e p e k e t k i v á n u n k ! —

Ausztria.

Olasz levelek szerint az orosz czár Palermobani mulatását 6 nappal meghoszabbította, így tehát érkezése 's elutazása mindenütt 6 nappal később történik. Bécsbe dec. vége felé érkezik 's több napig ott mulatand 's jan. 12-én már sz. Pétervárott lesz, 5 napot szánt Nápoly, ötöt Roma, kettőt Florencz 's kettőt Velenczébeni mulatásra.

Amerika.

A 'Mexico és amerikai egyesült státusok közti villongás megszüntetésére barátságos közbenjáról lépett föl a 'britt követ 's komoly előadásának engedvén a 'mexicoi kormány, az egyesült státusok biztosságát elfogadni 's annak előterjesztését 's ajánlatit a 'texasi ügy elintéztetése tárgyában meg is hallgatni késznek nyilatkozott. E' kiegyenlítés kezdeteül az éjszakamerikai hajócsapat a 'mexicoi partokról eltávozott. Egy más hír szerint az amerikai hajóserég Rio Bravo balpartját foglalá el, 's különféle pontok erősitését kezdé meg, némi jeléül, hogy ama balpart — és csak ez van Texas határául kitűzve. Paredes tábornok 7000 rendes 's jól ellátott fegyveressel állt a 'határon. Arista táb. meg Matamorasnál 3000 fővel, de ezen csapatok nagyobb száma éjszakkal fel indusok ellen volt rendelve, kik az amerikaiaktól felfingereltetve rémitő pusztitást követtek el a 'mexicoi határokon belül.

Spanyolország.

Minél közelebb a 'cortes-megnyitás ideje, annál higgadtabb komolyság 's békés magaviselet jellemzi a 'spanyol ellenzékét; általában a 'legközelebb megnyitandó cortesülésekben semmi erő kifejtési

*) Például ajánlások, — értesültünk, hogy egy jó ur ki színházunkra néhány forintot írt alá, a 'korteskedésre 'tizezer' forintot ajánlott, szép nagylelkűség! — S.

kisérlelésre nincs szándoka, mivel a ház tagjait tekintve könnyen úgy járhatna minden erélyes föllépésnél, mint járt a nem régmúlt községi előjárók választásában. Az ellenzék jól tudja, sőt érzi kevesebbségét, azért hallgat, és számít, nem a mostani congressusra, mellyen elvei legkisebb diadalt sem aratandak, hanem a jövő követválasztásokra, mellyek az eloszlátandó congressus után az 1844ki alkotvány szerint létesítendő, ide dolgoznak már is az értelmeseb politicusok, ide hat az ellenzéki éles sajtó; s ez oka, hogy a miniszterség folyvást jó reményben van mind arról, hogy törvényjavaslatai minden lényeges változtatás nélkül hagyandják el a megvitatási sajtót, mind arról, hogy uralkodási polczán még egy évre biztosíthatja magának a hatalom-gyakorlást. A miniszterség e reményalapja nyugszik az ellenzéki követeknek nem régen Pacheco elnöklele alatt tartott nyilvános ülésben kimondott azon határozatán: miként ok ez alkalommal a miniszterium ellen rendszeres ellenzékül nem lépnek föl, hanem inkább a mérsékleti (moderado) pártot minden kitelhető erővel egygyé tartani s támogatni fogják, mert ha ezen párt, mellyet Espartero 1843ban szétrombolt, most erőhiány nélkül felbomlanék, ennek nem lenne más következtése: mint vagy az exaltadók, vagy a carlisták diadala az ország jobb-része fölött. Némelyek ez ülésben szóba hozzák a katonaságnak újabb kezdett költséges ruházata és fegyverzetetését, mi által az országos adósság nem hogy törlesztetnék, hanem inkább a nemzet szegényítéséül mind egyre nagyobbítatik, jó lenne tehát: ha az ellenzék rendszerített alakban lépne fel a miniszterség önkényes eljárásai ellen és sürgetné a pénzügyi súlygyen helyreállítását, minélfogva a status kiadásai soha nagyobb összegűek ne lehessenek, mint mekkorák bevételei; de ezen igen hasznos indítvány a fájdalmasan érzett mostani kevesebbség miatt mellőzött, s csak a jövő köv. választ. kor határozatott fölmelegített; a megnyitandó cort alatt az ellenzék a moderadokkal forrjon össze, ez az ellenzékakarata.

Franciaország.

Rustan — egykor a francia forradalom idejében, mint a nagy császár mamekukja — híres személy — dec. 7én Dourdanban meghalálozott. Napoleonnak Fontainebleaubani leköszönte után Rustan a történetekben többé nem említették. Ő vonatkozott a száműzött császárt Elba szigetére követni, hanem e helyett Dourdanba vonult, hol azon 5 — 6000 frank évi jövedelemből élt, mellyet neki a császár és családja ajánlott. Neve Rustan Rasa volt georgiai születés Tiflisből. Kidőlnek tehát lassanként a férfiak, kik, a világrázó nagy tábornokot a civilisatiót előteremtő magasztos munkáiban közvetve, vagy közvetlenül segíték. — A loirei eskütszék, melly mult —

számunk szerint — két atyagyilkos iránt irgalmasnak mutatkozott; mint a bebizonnyult körülmények tan kívánhaták, dec. 11én más váddal foglalkozott, melly gyilkosság és gyújtogatással terhelé a feladott személyeket. A tárgyat megemlíteni annál inkább helyén véljük, mivel hazánkban a büntető codex megvitatása, ugy a börtönök és fenytő házaknak minő rendszerbeni építése még mindig sub iudice forog; s a dolog némi fölvilágosítására hasonló adatok egy mivelt nép életéből érdektelenek nem lehetnek. Freyion — ugynevezett Bête à core a község által egy más társával együtt, névszerint: Villanddal arról vádolttatott, hogy ok Bourrin bormérőt 80 éves aggyastyánt jan. Gán estve szolgálójával együtt meggyilkolták, s a magányosan állott házat rájuk gyújtották. Midőn a lehamvadt ház romjai szét takarítottak, a két áldozatnak félig égett csontjait megtalálták s nem sokára egy elhengerített kő alatt az oda rejtett szobakulcsot is, mi élénk gyanut támasztott arról, hogy az illetők ugy gyilkoltattak meg, s az ajtó rájuk csukott, nehogy a merény közebejövők által felföldöztessek. Mind a két vádlott már ez előtt egyéb vétkeikért voltak a középponti fenytőházban, itt ismérkedtek meg, s Freyion Villandnak ajánlást tett, hogy ha kiszabadulnak, együtt — egy kézre dolgozzanak, azaz együtt lopjanak s gyilkoljanak; ezen fogságban egyezett meg a két gonosztevő Bourrin meggyilkolására s házának felgyújtására is, mit innen kiszabadulván — csakugyan végre is hajtottak. Ezen gyilkos merény után Villand más vétségért ismét fogságba esett, hol halálosan megbetegülvén a melléje rendelt irgalmas szűznek megvallá a fenebbi feketé tettek ő és Freyion általi elkövetését, s azt is, hogy reményökben csalatkoztak, mert a legyilkolt aggyastyánál csak 15 frank, s igen csekély értékű ékszert találtak. A vád illy világosan levén kifejtve az eskütszék kimondá a vádlott felett a vétkest s a törvényszék őt — dacára konok tagadásának, halálra ítélte. Midőn a törvényszék a bünös előtt halálos ítéletét felolvastatá, következőkép szölt ez a birákhöz: „Köszönöm önöknek! Törvényszékeknel az igazság-szolgáltatás hasonlít a kártyajátékhoz, — majd nyer, majd ismét vesz az ember. T e g n a p az atyagyilkosok nyertek s én ma vesztettem“ E szavak meglepőleg hangzottak el a törvény nagy teremében s nem kis hatással voltak az illetőkre. Az elítélt felebbvitelt kér, mi által alkalom adatik az eskütszék eljárásiba, — melly ellen az ellenzéki sajtó is éles szavakban nyilatkozik — beavatkozásra s az atyagyilkosokra nézve az ellenök támasztott vádnak újabb tárgyalatására. Egyébként ez nehezebben megy, mint egyes elfoglalt azt fellengző álmaikban gondolhatnak.

Anglia.

Felsőbb körökben szintugy mint az alsóbb néposztálynál szüntelen csak a gabnatörvények forognak szönyegen, beszélik, hogy Peel legközelebb ki nyilatkozatá miniszterársainak, ha a gabnatörvények el nem töröltetnek, kész miniszteri hivatalától megválni. A gabnatörvény elleni társulatok gyűlései is igen gyakoriak, több nevezetes férfi is vesz bennök részt, s az ország minden részeiben naponként hatalmasbba kezd válni a gabnatörvények elleni izgatás. — A 'Globe' szerint Lajos Fülöp Victoria királynőtül sajátkezüleg irt levelet kapott, mellyben ő felsége igéri, hogy a parlamenti ülések bezárta után, ha csak előre nem látható események nem gátolndják, látogatást teend a tüllerikában a francziák királyánál. Az angol sajtó szerint a parlament julius vége előtt nem fog bezáradni. A királynő elfogadására nemcsak a tüllerikában hanem Versaillesban is pompás előkészületek tétetnek. A disztékek legjelesb művészekre bizatvák, s a párisiakon kívül még Olaszországból is több hivatott meg. A királynő látogatása, mint rebesgetik, legalább 10 — 14 napig tartand. — A 'Globe' szerint Franciaország közbenjáról fog megkérteni Anglia és Éjszakamerika közt az Oregon-kérdésben, mellyre már Anglia részéről meg is tétettek a szükséges lépések. Azon tisztelet, mellyben Guizot Amerikában részesül, biztosít, hogy Franciaország közbenjárásának sem a polgárság, sem az elnök nem szegülend ellene. Röviden: Párisban erősen hiszik, hogy e bonyolult kérdés szerencsés sikerrel fog kiegyenlítettetni. — Legújabb hírek szerint Franciaország s Anglia részéről gőzök is fognak használatni a rabszolga kereskedés elnyomatására. 'Penelope' angol hadihajó sept. 26kán egy gyanus hajót vett üldözöbe a kelet-afrikai partoknál, melly hosszas késedelmezés után brazili lobogót tűzött ki s megmozdítván küszölt, hogy rabszolgakereskedésre volt szánva s néhány nap alatt 1500 rabszolgát vala szállítandó. A 40 löerejű gőzös azonnal sz. Ilona szigetére vitetett s a hajó-legénység az illető törvényszék elibe állított. — Napokban egy magány-könyvtár árveretésekor Gray Tamás sajátkezüleg irt költeményei levelei s jegyzeteinek gyűjteménye is eladásra volt kitűzve. Az angolok régiségek és ritkaságok iránti elmoszeretetének újra szép példái tünnek föl ez alkalommal. Ugyanis Miltonnak egy illy jegyzetekkel kísért példánya 33 guineen, Shakspeare 12, Linnaei systema naturae 40, a legérdekesb darab pedig a nevezett költő alagyája hosszas fölbberés után 100 ft. st. gen kelt el. Más szinte sajátkezüleg irt költeményei, 27 — 45 guineen. — Peel minden társával együtt dec. 11én lélepett Russel l. (whig) bizatott meg a királynő által új miniszterség alkotásra.

103dik szám.

É R T E S Í T Ő.

1845.

Előfizetési hirdetés a HETILAPRA.

Az iparegyesületnek ezen encyclopaedicus tartalmu folyóirata 1846ban hetenkint kétszer, nagy negyedórthben másfél iven fog megjelenni. Előfizetési ára félve helyben négy, postán öt frt pp. Egész évre kétszer annyi. Előfizetheti alulirt szerkesztőnél (Seminarium-utca 306 sz. a. Ráth-ház II. emelet); — Kossuth Lajos urnál (gránátos-utca Trattner-Károlyház I. emelet) — és az iparegyesület hivatalában (újvilág-utca Ilkelyház I. emelet) — vidéken minden postahivatalnál. Wargha István szerkesztő.

A magyar mezőgazdákhoz! Kiszámítá vaiaki, hogy a 357 □ m. földnyi Württembergben a mezőgazdasági ipar e classicus földén, 10 rendbeli gazdasági hetilap 15 ezer előfizetővel bir s megfoghatannak találá, hogy miután hazánkban a községekben s azok lelkescein kívül mintegy 42 ezer tehető gazdát, birtokost és gazdatisztet számíthatni, kinek mindannyinak érdekében állna az ország egyetlenegy gazdasági közlönyét ismerni, mikép lehet, vagy honnan jöhet, hogy a 'Magyar Gazdának' a két testvér hazában mindössze csak alig van 1200 előfizetője? — Jambor barátunk előtt ismérten vala József császárnak, e jellemző ötleteiben is nagy félszúnak anecdotája, melly szerint a magyar ember már születésnél fogva in d e n t tud; ismeretlen volt előtte, hogy hasonló hivatásu lapnak, az 'Ismeretlenek', még csak 6 év előtt is alig volt 200 előfizetője, s hogy tehát az olvasás barátinak száma ugyanannyi év alatt hatszorosan növekedett s a születéssel nyert mindentudás boldogtalan hiedelme csakugyan esőkent. — Ezen 'arithmetikai progressio' még nem elégíthet ki bennünket, mert e szerint 42 ezer ember magábatérésére épen 210 esztendő kívántatnék. Távvol legyen azonban tőlünk azon hiu igényt ápolni, mintha lapjaink olvasása nélkül valaki jó gazda nem lehetne; de miután a mezőgazdaság pusztá empyria lenni csakugyan megszűnt, s elméleti ismeretek nélkül alapos mezőgazda senki sem lehet s miután, mint mondani szokták, újából a tudományt senki nem szophatja; de az ismeretek fejlődésével lépést tartó s korszerű s bármely gazdát is kielégítő encyclopaediai munkát jutányosb áron honi gazdánk alig is szerezhetnek a 'Magyar Gazdának', miután végre az, ki illérett lapjainktól elvonja, azoknál drágább könyveket sem igen szokott vásárolni, illy előzvények után tehát igen hajlandók vagyunk hinni, miszerint jóra törekvő értelmeseb gazdánk nagyobb része a 'Magyar Gazdát' csakugyan olvassa, s tisztelt előfizetőink közt csakugyan több jó, mint rossz gazdát számíthatni. — Ki ezen állításunkon kételkedék, hátorkodunk felszólítani, méltóztassék előfizetési listástromunkat meg-

tekinteni s elismért jobb gazdaságunk tulajdonosi s kezelőjének becses neveiket legnagyobb részben együtt fogja henne találni. — Kinek azonban még e körülmény szerény lapjaink hasznos létére s értékére nézve nem elegendő kezesesség, annak szigorú birói szives figyelmébe ajánljuk, hogy a Magyar Gazda tartalma nem szerkesztői köpött toll és szobatudósság szüleménye, hanem az ország legkülönbfele részeiben s különböző viszonyok közt működő legjelesb gazdánk becses tapasztalásának tanulságos gyűjteménye, mellyet a szerkesztők csak összeállít, osztályoz és a körülményekhez képest rendezget; e becses gyűjteménynek czél szerű használatát s élvezetét, mint legelőszőség s legfájlalóbb szellemi lakomat, igen tisztelt gazdatársink mindegyikének, bármennyire gyűlölné is különben az olvasást, saját legnagyobb hasznára lelki-isméretesen ajánlhatjuk.

Némi öntudattal tekintvén ennélfogva viszsza hű törekvésinkre, azon kellemes hiedelemben élünk, hogy eddigi tisztelt előfizetőinket lehetőleg kielégíteni igyekeztünk s honi gazdáink részéről tán némileg nagyobb pártfogást is érdemeltünk volna; reménylünk továbbá, hogy a tudomány, ismeretek, nagyobb szorgalom s az eddiginél czél szerűbb munka szükségére naponként inkább behibonyulván, olvasóink száma is gyarapodni fog évenkint; hasonlóan lapjaink is lefutván első öt évi pályájokat s a cseccsemős korból kivetkezve s izmosulva, mindig érthetőbben fognak szólani azon nagy közönséghez, mellynek érdekeit képviselik. De más részről kénytelen a szerkesztőség egy mulasztásáért töredelmes hümbánattal bocsánatot kérni, azért t. i. hogy az 'Okszerű kalauz' folytatását adni mindeddig elmellőzö. A szerkesztőt ebben két év óta az alakulásával küzdő Gazd. Egyesület sürgetősb teendői gátlák. Nyert a helyett a tisztelt előfizető tavaly egy gazdasági füvészeti utmutatót s ez évben az 'Okszerű gazdák naplóját', mint olly két munkát, mellyek kivált kezdő gazdáinknak becses szolgálatokat tehetnek; jövő évben azonban bizton számíthatnak tisztelt előfizetőink, hogy az emlitett s köztetszést nyert, 'Okszerű kalauz' legközelebb januártól kezdve havonkint egy ivnyi meg fog jelenni s ha előfizetőink száma tetemesen gyarapodnék, két ivnyi is. A szerkesztőség igéreteivel ezenföül a gazdaközönséget nem untatja; de híven s becsületesen fog törekedni hivatást betölteni. Szükség biztosítja az áru keletét s bevők száma neveli értékét, s ha a nemzet geniusa, könyörölve restség, gondatlanság és ügyetlenség nyüge alatt sorvadó mezőgazdaságunk ügyén, képes lesz a tanulás és ismeretek szükségének általános érzetét fölkelteni valahára, szaporodni fognak bizonytal az olvasók s nem lesz hiány akkor válogatott hasznos olvasványokban sem. — Az előfizetési ár 4 p. frttal félve tovább is megmarad s előfizethetni Pesten a titoknoki hivatalban (üllői ut, gr. Károlyi ház), s t. Antal Mihály urnál a nemzeti Casinóban, — azonkívül az Egyesület ügyviselőinél s minden kir. postahivatalnál. — Pesten, dec. 1s napján 1845. T ö r ö k J á n o s, mint a M. Gazda szerkesztője.

Karácsoni-ünnepek miatt jövő vasárnapon hirlappal nem szolgálhatunk; utolsó vagy is ez évi 104d. számunk dec. utolsóján jelenik meg.